

SPOLOČNÁ DEKLARÁCIA O SLOBODE PREJAVU A "FAKE NEWS", DEZINFORMÁCIÁCH A PROPAGANDE

Vyhlásenie osobitného spravodajcu OSN pre slobodu názoru a prejavu, zástupcu Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, zástupcu pre slobodu médií, osobitného spravodajcu pre slobodu prejavu amerických štátov (OAS) a osobitného spravodajcu Africkej komisie pre ľudské práva, slobodu prejavu a prístup k informáciám.

Po prerokovaní týchto otázok spolu s pomocou organizáciami Článok 19 (Article 19) a Centra pre právne veci a demokracie (CLD); Pripomínajúc a opätovne potvrdzujúc naše spoločné vyhlásenia z 26. novembra 1999, 30. novembra 2000, 20. novembra 2001, 10. decembra 2002, 18. decembra 2003, 6. decembra 2004, 21. decembra 2005, 19. decembra 2006, 12. decembra 2007, 10. decembra 2008, 15. mája 2009, 3. februára 2010, 1. júna 2011, 25. júna 2012, 4. mája 2013, 6. mája 2014, 4. mája 2015 a 4. mája 2016;

berúc na vedomie rastúcu prevahu dezinformácií (niekedy označovaných ako "falošné" alebo "fake news") a propagandy v tradičných a sociálnych médiách, podporovaných štátnymi aj neštátnymi subjektmi, a rôzne škody, ku ktorým môžu prispievať faktor alebo primárnu príčinu;

vyjadrujúc obavy, že dezinformácia a propaganda sú často navrhnuté a realizované tak, aby zavádzali obyvateľstvo, ako aj zasahovali do práva verejnosti na poznanie a práva jednotlivcov vyhľadávať a prijímať, ako aj šíriť informácie a myšlienky všetkých bez ohľadu na hranice, chránené podľa medzinárodných právnych záruk práva na slobodu prejavu a slobody mať názory;

zdôrazňujúc, že niektoré formy dezinformácie a propagandy môžu poškodiť individuálnu povesť a súkromie alebo podnecovať k násiliu, diskriminácii, alebo nepriateľstvu voči identifikovateľným skupinám v spoločnosti;

znepokojení prípadmi, keď verejné orgány znevažujú, zastrašujú a ohrozujú médiá, a to aj tým, že tvrdia, že médiá sú "opozíciou" alebo "luhajú" a majú skrytú politickú agendu, ktorá zvyšuje riziko hrozieb a násilia voči novinárom, podkopáva dôveru verejnosti v žurnalistiku ako verejný dozorný orgán a môže uviesť verejnosť do omylu rozostrením línií medzi dezinformáciami a mediálnymi produktmi obsahujúcimi nezávisle overiteľné skutočnosti;

zdôrazňujúc, že právo ľudí na šírenie informácií a myšlienok sa neobmedzuje len na "správne" vyhlásenia, že právo chráni aj informácie a myšlienky, ktoré môžu šokovať, urážať a rušiť, a že zákazy dezinformácie môžu porušovať medzinárodné normy v oblasti ľudských práv. v rovnakom čase to neospravedlňuje šírenie vedomých alebo nedbanlivých vyhlásení oficiálnych alebo štátnych aktérov;

podčiarkujúc dôležitosť neobmedzeného prístupu k širokej škále oboch zdrojov informácií a myšlienok, ako aj k možnostiam ich šírenia a rôznorodých médií v demokratickej spoločnosti, a to aj pokiaľ ide o uľahčenie verejných diskusií a otvorenú konfrontáciu myšlienok v spoločnosti, a konajúc ako pozorovateľ vlády a mocných;

zdôrazňujúc opätovne, že štáty majú pozitívnu povinnosť podporovať prostredie umožňujúce slobodu prejavu, ktoré zahŕňa propagáciu, ochranu a podporu rôznych médií, čo je čoraz väčší tlak v dôsledku čoraz ťažšieho ekonomického prostredia pre tradičné médiá;

uznávajúc transformačnú úlohu, ktorú zohráva internet a iné digitálne technológie pri podpore schopnosti jednotlivcov k prístupu a šíreniu informácií a myšlienok, ktoré umožňujú reagovať na dezinformáciu a propagandu a súčasne uľahčovať ich obeh;

potvrdzujúc opätovne povinnosti sprostredkovateľov, ktoré uľahčujú využívanie práva na slobodu prejavu prostredníctvom digitálnych technológií, rešpektovať ľudské práva;

vyjadruje poľutovanie nad pokusmi niektorých vlád o potláčanie nesúhlasu a o kontrolu verejnej komunikácie prostredníctvom takých opatrení, ako sú: represívne pravidlá týkajúce sa zriaďovania a prevádzky médií a / alebo webových stránok; zasahovanie do operácií verejných a súkromných médií vrátane odmietnutia akreditácie ich novinárom a politicky motivované stíhanie novinárov; neprimerane obmedzujúce zákony o tom, aký obsah nesmie byť šírený; svojvoľné nariadenie stanného práva; technické kontroly nad digitálnymi technológiami, ako je blokovanie, filtrovanie, rušenie a zatváranie digitálnych priestorov; a úsilie o "privatizáciu" kontrolných opatrení tlačení sprostredkovateľov, aby prijali opatrenia na obmedzenie obsahu;

znepokojení niektorými opatreniami, ktoré prijali sprostredkovatelia s cieľom obmedziť prístup k digitálnemu obsahu alebo jeho šírenie vrátane automatizovaných procesov, ako sú algoritmy alebo systémy na odstraňovanie obsahu založené na digitálnom rozpoznávaní, ktoré nie sú transparentné a ktoré nedodržiavajú minimálne štandardy a / alebo ktoré neprimerane obmedzujú prístup k obsahu alebo jeho šírenie;

Táto spoločná Deklarácia o slobode prejavu a falošných správach, dezinformáciách a propagande bola prijatá vo Viedni 3. marca 2017

1. Všeobecné zásady:

- a. štáty môžu obmedziť právo na slobodu prejavu iba v súlade s overením súladu týchto obmedzení v súlade s medzinárodným právom, a to tak, že sú stanovené zákonom, slúžia jednému z oprávnených záujmov uznaných podľa medzinárodného práva a sú nevyhnutné a primerané chrániť tieto záujmy.
- b. Obmedzenia slobody prejavu sa môžu uložiť aj vtedy, ak sú v súlade s požiadavkami uvedenými v odseku 1 písm. A), zakázať obhajobu nenávisť z chránených dôvodov,

ktorá predstavuje podnecovanie k násiliu, diskriminácii alebo nepriateľstvu (v súlade s článkom 20 (2) Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach).

- c. Normy uvedené v odseku 1 písm. a) a b) sa uplatňujú bez ohľadu na hranice tak, aby obmedzovali obmedzenia nielen v rámci jurisdikcie, ale aj tie, ktoré zasahujú mediálne oddelenia a iné komunikačné systémy pôsobiace mimo územia štátu, ako aj ktoré majú dosah na obyvateľov v iných štátoch, ako je štát pôvodu.
- d. Sprostredkovatelia by nikdy nemali byť zodpovední za obsah tretích strán súvisiaci s týmito službami, pokiaľ nezasahujú výslovne do tohto obsahu alebo neodmietajú dodržiavať príkaz na jeho odstránenie bol prijatý v súlade s riadnymi procesnými zárukami nezávislým, nestranným, autoritatívnym orgánom dohľadu (ako je súd) pri dodržaní všetkých nevyhnutných procesných záruk, pričom existuje technická možnosť splniť tento príkaz.
- e. Treba posúdiť ochranu súkromných osôb pred zodpovednosťou len za jednoduché poslanie, alebo pritiahnutie pozornosti, prostredníctvom sprostredkovateľov internetu obsahu, ktorého nie sú autormi a ktorý nemenili.
- f. Štátne poverenie blokovania celých webových stránok, adres IP, portov alebo sieťových protokolov je extrémne opatrenie, ktoré môže byť odôvodnené len vtedy, ak ich predpokladá zákon a sú nevyhnutné na ochranu ľudských práv, alebo kvôli inému legitímnemu verejnému záujmu, a to aj v tom zmysle, že je primeraná, neexistujú žiadne menej rušivé alternatívne opatrenia, ktoré by chránili záujmy a rešpektovali minimálne záruky súvisiace s procesuálnymi normami.
- g. Uloženie obmedzenia slobody prejavu vo forme predpísanej implementácie systémov filtrovania obsahu, ktoré nie sú kontrolované koncovým užívateľom, sú nezákonné.
- g. Právo na slobodu prejavu sa uplatňuje "bez ohľadu na hranice" a rušenie signálov od vysielateľa usadeného v inej jurisdikcii alebo odobratie vysielacích práv vo vzťahu k programom tohto televízneho vysielateľa je legitímne len vtedy, ak bol obsah šírený týmto vysielateľom bol uznaný súdnym orgánom alebo iným nezávislým, autoritatívnym a nestranným orgánom dohľadu, že závažným a trvalým spôsobom porušuje (tj ten, ktorý spĺňa podmienky odseku 1 písm. a)) obmedzenie obsahu, a iné spôsoby riešenia daného problému, medzi ktoré patria žiadosti kompetentných orgánov štátu, kde sídli vysielateľ, boli zjavne neefektívne.

2. Normy pre dezinformácie a propagandu:

a. Všeobecné zákazy šírenia informácií založené na vágnych a nejednoznačných zisteniach, vrátane "falošných správ" alebo "neobjektívnych informácií", sú nezlučiteľné s medzinárodnými normami pre obmedzovanie slobody prejavu stanovenými v odseku 1 písmeno (a) sa nemôžu používať.

b. Zákony o ohováraní majú neoprávnené obmedzujúci charakter a mali by byť zrušené, Občianskoprávne pravidlá týkajúce sa zodpovednosti za nepravdivé a hanlivé vyhlásenia sú legitímne iba vtedy, ak obžalovaní dostanú plnú príležitosť a nepreukážu pravdivosť týchto vyhlásení a tiež možnosť využitia iných prostriedkov ochrany, napríklad odkazom (citáciou) na svedomitosť svojich výrokov.

c. Predstavitelia orgánov štátnej moci by nemali robiť, podporovať, sponzorovať a napomáhať alebo prispievať k ďalšiemu rozširovaniu vyhlásení, ktoré ako im je známe, alebo malo by byť z rozumných dôvodov známe, sú lživé (dezinformácia)

Štátni činitelia by nemali robiť, sponzorovať, podporovať ani ďalej šíriť vyhlásenia, o ktorých vie alebo by mali rozumne vedieť, že sú nepravdivé (dezinformácie) alebo ktoré preukazujú bezohľadné ignorovanie informácií, ktoré sú overiteľné (propaganda) alebo, ktoré prakticky demonštrujú bezohľadné ignorovanie informácií, ktoré je možné overiť (proopaganda).

d. Štátni aktéri by sa mali v súlade s ich vnútroštátnymi a medzinárodnými právnymi záväzkami a povinnosťami voči verejnosťami starať o to, aby zabezpečili šírenie spoľahlivých a dôveryhodných informácií vrátane otázok verejného záujmu, ako sú hospodárstvo, verejné zdravie, bezpečnosť a životné prostredie.

3. Vytvorenie prostredia pre slobodu prejavu:

a. Štáty majú pozitívnu povinnosť podporovať slobodné, nezávislé a pluralitné komunikačné prostredie vrátane plurality medií, ktorá sú kľúčom k riešeniu problémov dezinformácií a propagandy.

b. Štáty by mali vytvoriť jasný právny rámec, ktorý reguluje vysielateľov prevádzkovateľov vysielania, s tým, že regulačný orgán bude chránený pred politickými a komerčnými intervenciami, alebo tlaku, a ktorý podporuje slobodné, nezávislé a rozmanité odvetvie vysielania, a umožní rozvoj slobodného pluralistického vysielacieho sektoru.

c. Štáty by mali zabezpečiť prítomnosť silných, nezávislých, opierajúcich sa dostatočné zdroje verejnoprávnych médií, ktorých činnosť sa jasne definuje presnými úlohami slúženia záujmom spoločnosti a tiež ustanovenie a podpore vysokých štandardov žurnalistiky.

d. Štáty by mali zaviesť iné opatrenia na podporu mediálnej plurality, ktoré môžu podľa situácie zahŕňať niektoré alebo všetky z týchto opatrení:

i. Poskytovanie dotácií alebo iných foriem finančnej alebo technickej podpory v inej forme v záujme vyhotovenia rôznorodého a kvalitného mediálneho obsahu;

ii. Pravidlá zakazujúce neoprávnenú koncentráciu vlastníctva médií; a

iii. Pravidlá vyžadujúce, aby médiá boli transparentné z hľadiska ich vlastníckych štruktúr.

e. Štáty by mali prijať opatrenia na podporu mediálnej a digitálnej gramotnosti, a to aj tým, že zahrnie tieto témy ako súčasť bežných učebných osnov a zapojí občiansku spoločnosť a ďalšie zainteresované strany do zvyšovania informovanosti o týchto otázkach.

f. Štáty by mali zvážiť ďalšie opatrenia na podporu rovnosti, nediskriminácie, porozumenia medzi kultúrami a iných demokratických hodnôt, a to aj s cieľom riešiť negatívne účinky dezinformácie a propagandy.

4. Sprostredkovatelia

a. Ak sprostredkovatelia zamýšľajú podniknúť kroky na obmedzenie obsahu tretích strán (ako napríklad vymazanie alebo sprostredkovanie), ktoré presahujú rámec zákonných požiadaviek, mali by prijať jasné a vopred stanovené pravidlá, ktorými sa riadia tieto akcie. Tieto politiky by mali byť založené skôr na objektívne opodstatnených kritériách, ako na ideologických alebo politických cieľoch a podľa možnosti by mali byť prijaté po konzultáciách s používateľmi.

b. Sprostredkovatelia by mali prijať účinné opatrenia na zabezpečenie toho, aby ich používatelia mohli ľahko sa oboznámiť (a pochopiť) akékoľvek politiky a postupy, vrátane podmienok poskytovania služieb, ktoré zaviedli pre akcie, na ktoré sa vzťahuje odsek 4 písm. a), vrátane podrobných informácií o tom, ako sa uplatňujú. a to prostredníctvom sprístupnenia jasných, stručných a ľahko zrozumiteľných súhrnov alebo vysvetľujúcich príručiek k týmto politikám a postupom.

c. Pri prijímaní akcií, na ktoré sa vzťahuje odsek 4 písm. a), sprostredkovatelia by mali rešpektovať minimálne záruky súvisiace s riadnym procesom vrátane okamžitého upozornenia používateľov, ak obsah, ktorý vytvorili, odovzdali alebo umiestnili v svojom zdroji môže stať objektom sankcií,

mohli podliehať obsahovej akcii a poskytnúť používateľovi príležitosť napadnúť túto sankciu, so zohľadnením len na oprávnené alebo rozumné obmedzujúce momenty, zaoberajúc sa do prijatia rozhodnutia rozborom takých pripomienok proti zavádzaných politik

ktoré podliehajú len zákonným alebo primeraným praktickým obmedzeniam, dôkladným preskúmaním nárokov v rámci takýchto politik pred prijatím opatrení a dôsledným uplatňovaním opatrení, zabezpečujúc jednotné použitie definovaných pravidiel.

d. Štandardy uvedené v odseku 4 písm. b) by sa mali, s výhradou legitímnych konkurenčných alebo prevádzkových potrieb, uplatňovať aj na akékoľvek automatizované procesy (či už algoritmické alebo iné) sprostredkované sprostredkovateľmi za to, že konajú buď vo vzťahu k obsahu tretích strán alebo vlastnému obsahu ,

e. Sprostredkovatelia by mali podporovať výskum a vývoj vhodných technologických riešení problémov dezinformácie a propagandy, ktoré môžu používatelia uplatňovať na dobrovoľnom základe. Mali by spolupracovať s iniciatívami, ktoré poskytujú používateľom služby na overovanie faktov a posudzujú ich reklamné modely, aby sa zabezpečilo, že nebudú nepriaznivo ovplyvňovať pluralizmus názorov a myšlienok.

5. Novinári a médiá

a. Mediá a novinári by podľa potreby mali podporovať efektívne systémy vlastnej samoregulácie, či už na úrovni konkrétnych mediálnych sektorov (ako sú orgány na posúdenie sťažností voči médiám), alebo na úrovni jednotlivých médií (ombudsmani alebo verejní editori), ktoré obsahujú štandardy týkajúcich sa presnosti pokrytia udalostí, predpokladajúcich, napríklad poskytnutia práva na opravu a / alebo odpoveď v súvislosti s nepresnosťami v médiách.

b. Mediálne inštitúcie by mali posúdiť otázku zahrnutia do spravodajských programov materiálov s kritickým rozborom prípadov dezinformácie a propagandy, v súlade s ich kontrolnou funkciou v spoločnosti, zvlášť počas volieb a v súvislosti s otázkami, ktoré predstavujú verejný záujem.

6. Spolupráca so zainteresovanými stranami

a. Všetky zúčastnené strany - vrátane sprostredkovateľov, médií, občianskej spoločnosti a akademickej obce - by mali byť podporované pri rozvíjaní participatívnych a transparentných iniciatív na lepšie pochopenie vplyvu dezinformácie a propagandy na demokraciu, slobodu prejavu, žurnalistiku a občiansku spoločnosť, ako aj vhodných reakcií na tieto javy.